

Společně chválit Stvořitele

Světla Hanke Jarošová

Ohrožení stvořeného světa je výzvou k proměně chování, proto papežové volají k ekologickému obrácení. Týká se nejen každého z nás, ale i života našich farností.

Když papež František před třemi lety vyhlásil 1. září Světovým dnem modliteb za péči o stvoření, rozšířil tím iniciativu, která vzešla z pravoslavné církve (tento den byl v roce 1989 vyhlášen ekumenickým patriarchou Demetriem), na celou římskokatolickou církev a zároveň přizval k účasti na péči o Bohem stvořený svět všechny nábožensky založené lidi, kteří se za svůj společný domov mohou modlit – a také společně k jeho záchraně jednat.

Křesťanství bývá přičítán zásadní podíl na současném stavu poničení planety Země a druhů, které na ní žijí, protože dlouhodobě podporovalo mentalitu a praxi využívání a ovládnutí stvořeného světa, místo aby k němu přistupovalo s úctou a vděčností. I proto dnes teologové z nejrůznějších křesťanských církví nově promýšlejí, jakým způsobem by se křesťané ke stvořenému světu měli vztahovat, aby v něm žili k chvále jeho – a svého – Stvořitele.

Nová naléhavost problému

Když Jan Pavel II. jako první papež použil při generální audienci 17. ledna 2001 výraz „ekologické obrácení“, nazval tak jev, který pozoroval ve světě mimo církev, totiž zvýšený zájem o životní prostředí a uvážlivou péči o něj. A mluvil o něm jako o něčem, co se děje mimo církev a co je dobré a vhodné, aby církev podpořila. Do roku 2015, kdy papež František vydal encykliku Laudato si' věnovanou péči o stvoření, se však situace zásadně změnila. O environmentální krizi se už nemluvílo jako o něčem, co podle názorů některých vědců hrozí, ale jako o tom, co už je tu a bezprostředně to ovlivňuje životy celých lidských společností obývajících nejružnější části planety, zejména těch nejchudších.

S touto situací je papež František dobře obeznámen a naléhavými slovy volá křesťany, včetně jiných náboženství a všechny lidi k tomu, aby na ni „kolektivně a organizovaně“ odpovídali. Ve svých veřejných projevech oceňuje činnost občanských „nátlakových skupin“, které podle něj mohou pomoci „prosadit kulturu a praxi integrální ekologie“ tím, že tlačí na vlády a nadnárodní korporace, např. aby do državaly závazky Pařížské dohody (o omezení skleníkových plynů – pozn. red.) a neotevřely nové projekty těžby fosilních paliv. (V České republice takto působí občanské sdružení Li-mity jsme my, které usiluje o co nejrychlejší ukončení těžby uhlí v ČR a přechod na obnovitelné zdroje energie.) Katolické křesťany pak papež František důrazně volá k hluboké „proměně mysli a srdcí“ ve vztahu ke stvořenému světu.

Čtyři pilíře

Jak ale takovou proměnu srdcí a mysli uskutečnit? Jak adekvátně a opravdu křesťansky odpovídat na naléhavé ohrožení světa, v němž žijeme, který je společným domovem našim, všech ostatních lidí, živočichů, rostlin i všech budoucích pokolení? Domnívám se, že taková proměna představuje výzvu, které nestačí čelit tak, že každý začne sám u sebe. Globální environmentální krize neohrožuje jednotlivce, ale celá společnost, a proto je potřeba jejím důsledkům ve světě čelit a její příčiny z lidských srdcí vykořeňovat – jak papež František vícekrát opakoval – kolektivně a organizovaně, což v církvi znamená v prostředí společenských sborů či farností.

Tradičně se program (nejen křesťanské) duchovní proměny opírá o čtyři pilíře: modlitbu, půst, almužnu a pouť. Pokusím se naznačit, jakými způsoby mohou tyto čtyři vzájemně provázané aspekty cesty k proměně vztahu ke stvořenému světu uskutečňovat farní společenství v našich podmínkách.

Boží muka ve Slavětích na pozadí jaderné elektrárny v Dukovanech.

Půst pro stvoření

Druhým pilířem programu duchovní proměny je tradiční půst. V poslední době se často mluví o tom, že není třeba postit se od masa, že jsou i jiné formy postu, kterými se člověk uvolní pro Boha a pro své bližní – třeba když se postí od televize či sociálních sítí. Právě tradiční půst od masa a jiných potravin živočišného původu (středověká postní praxe v církvi zahrnovala újmu masa, mléka a vajec) však může být významným hybným momentem ekologického obrácení, k němuž papežové od Jana Pavla II. katolické křesťany volají. Podle zprávy Organizace pro výživu a zemědělství OSN *Livestock's Long Shadow* (Dlouhý stín hospodářských zvířat) je chov hospodářských zvířat jedním ze dvou či tří odvětví, která nejvýznamněji přispívají k nejzávažnějším environmentálním problémům, jako je zhoršování kvality půdy, změna klimatu, znečištění ovzduší, znečištění a nedostatek vody, úbytek biodiverzity. Vzdání se potravin živočišného původu tedy může být jedním z těch malých každodenních kroků k ochraně stvořeného světa, k nimž papež František tak naléhavě volá.

Půst pro stvoření lze konat v určité dny či roční doby, lze ho ale přijmout i jako trvalý životní styl, který při hojném užívání luštěnin a doplňování vitamínů B12 nepředstavuje zdravotní riziko. Ale i v tom je nejlepší začít společně a k farní oslavě místo obvyklého guláše, uzuzeného či obložených sýro-salamových mís připravit jiné dobroty, třeba z červené čočky, rozmanitých fazolí a zeleniny. Tím celé společenství udělá konkrétní krok k ochraně země a života na ní, solidarizuje se s miliony chudých, kteří by rádi jedli boby každý den, ale zdaleka ne vždy mohou, a zároveň před Bohem společně vyjádří svou vroucí touhu po změně. S dobrým kořením to bude radostně snadné.

Ukládat poklady v nebi

„Kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce,“ říká Ježíš v šesté kapitole evangelia podle Matouše. Jedním z možných výkladů tohoto výroku je, že když člověk do něčeho investuje své peníze, otevírá tomu své srdce a dovoluje tomu, aby ho to ovládlo. Když křesťané „dávají almužnu“, tj. obdarovávají chudé svými penězi, otevírají tím zároveň své srdce nejmprve přímo pro ty, kdo peněžíni dar přijímají, zástupně pak pro všechny chudé a skrze ně pro Ježíše, který se pro nás stal chudým, abychom my mohli mít účast na jeho bohatství. Podobně je možné použít soukromých i komunitních peněz k tomu, aby se srdce křesťanů více otevírala „stále zoufalejšímu nářku

země a jejích chudých“ (František, projev z 6. července 2018).

To, co zemi, její ekosystémy a lidi žijící na ní nejvíce ohrožuje, je získávání energie pro lidskou spotřebu spalováním fosilních paliv. Proto mohou ti, kdo se chtějí připojit k úsilí o ochranu Bohem stvořeného světa a zároveň ukládat své peníze tak, aby tím chválili Stvořitele spolu s jeho dílem, začít tím, že nebudou dávat peníze k dispozici těm, kdo těžbu a spalování fosilních paliv provozují a mají z nich zisk. Tím se připojí k celosvětovému hnutí nazývanému „divestment“, tedy odklonění investic z podniku těžby a spalování fosilních paliv, kterého se už dnes účastní řada amerických penzijních fondů, velká část amerických i evropských univerzit, mnohá města a od roku 2016 také velký počet katolických institucí, jako je třeba Arcidiecéze Kapské Město či Biskupská konference Belgie. (V České republice dosud, pokud je mi známo, žádná veřejná ani církevní instituce divestment neo- hlásila a je na občanech a věřících, aby to od nich vyžadovali.) A protože k udržení životního stylu, na jaký jsme zvyklí, je potřeba hodně elektrické energie, je vhodné peníze investovat do způsobů, jak ji získávat z trvale udržitelných zdrojů – třeba tak, že se na farní střechu nechají nainstalovat solární panely. Nejedná se ovšem o almužnu v pravém slova smyslu, protože peníze investované do instalace solárních panelů či jiných trvale udržitelných zdrojů se dosti rychle vrátí a začnou generovat zisk. I tak je to ale dobrý způsob, jak se připojit k Františkově modlitbě v jednotě se stvořením.

Doprovázet modlitbou jednání mocných

„Na prvním místě žádám, aby se konaly... modlitby... za všechny, kteří mají v rukou moc, abychom mohli žít tichým a klidným životem v opravdové zbožnosti a vážnosti,“ píše křesťanům autor prvního listu Timoteovi. Dnes je potřeba modlit se za mocné, abychom my a naše děti mohli žít ve světě nepřetržitě zplodínami spalování. Až budou v prosinci 2018 účastníci Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu jednat na Klimatické konferenci v Katovicích, budou jejich jednání modlitbou doprovázet mimo jiné i mladí katoličtí věřící. Každý křesťan v jakémkoli životním postavení je může doprovázet svým srdcem, v touze, s důvěrou.

Autorka studuje teologii v doktorském programu Teologické fakulty Jihočeské univerzity